

DISPUTATIONIS PRÆPARATORIÆ
QVÆSTIO SEXTA

DE SS. SCRIPTV-
RÆ INTERPRETATIONE,
ET CONTROVERSIARVM

Religionis NORMA ac IUDICE,

AD QVAM

In illustri Gymnasio Lauingano,

DIVINA ASSISTENTE GRATIA,

PRÆSIDE

GEORGIO ZEÆMANNO SS.

Theolog. Doctore & Professore p.

Die quarto Iulij, horis antemeridianis

RESPONDEBIT

LUDOVICUS HEILBRUNNER Neoburgensis.

IMPRESSA LAVINGÆ IN TYPOGRAPHEO
Palatino, Anno DOMINI

M.DC.VI.

Coll. diss. A
239, 19

Diss. A. 239/19

9. BV

[Handwritten scribbles]

REVERENDA DIGNITATE, ERUDITIONE EXCELLENTI, AC PIETATE spectabili Clarissimis Viris, Dn. IACOBO & Dn. PHILIPPO HEILBRUNNERIS, fratrib⁹ germanis, & Dn. TOBIÆ BRVNON¹, S. Theologiæ Doctoribus eximijs, & celebriorum inclyti Palatinatûs Neoburgici Ecclesiarum, Aulicæ, Lauinganae & Burglengensfeldensis Pastoribus, adiunctarumque Inspectoribus dignissimis, &c. Reuerendis item ac doctiss. Viris, Dn. M. CHRISTOPHORO ZEÆMANN O seniori, & M. CHR. Z iuniori, Ecclesiarum Schvvandorffensis & Labarensis Pastoribus vigilantissimis, Dn. Socero, Affinibus, Parenti & Fratri æternùm sibi honorandis S. P. D.

Sächs.
Landes-
Bibl.

Pigh lib. 1. Eccl.
hierarch.
Georg. Gotthar.
con. Herb. p. 49.

Hieron. Apolog.
ad Domn.

Quòd in præparatoriâ hac de S. Scriptura disputatione tam diu immoror, aduersariorum (nunc - Romanensium) facit peruersitas, qui vltimum causæ suæ præsidium in eâ collocant. Cùm enim experienciâ edocti norint, pessimè suis rebus inde consultum, quòd Prædecessores ipsorum cum Megaladro Luthero in Scripturarum certamen descenderint, quippe in quibus pleraque fidei suæ dogmata expressis verbis NON continentur; eapropter aliâ ipsi methodo rem aggressi ipsissimum fidei nostræ principium tantùm non radicatùs conuellere satagunt, dum Scripturæ auctoritatem horribiliter extenuant, libris Canonicis Apocryphos exæquant, fontibus turbidum vulgatæ versionis riuulum præferunt, nec non de Scripturæ obscuritate, imperfectiõne & insufficientiâ blasphemè declamant; hoc nimirum fine, vt ad disputationem de cæteris inter nos & ipsos controuersis dogmatis, ex Solâ Scriptura instituendam nunquam pertrahi possint, Quod suum institutum (cauteriatæ conscientiæ argumentum) Colloquio Ratisbone, proximo plus satis contestatum fecerunt; ex quo tamen ipso per Dei gratiam Orbi dudum innotuit, nihil esse, quam obrem meliorem esse causam, suam Papistæ existiment, postquam ad Iesuitas patronos peruenit, Quod etiam ex meis hysce qualibuscunque disputatiunculis quemuis æquum lectorem (liuidos enim balatrones, qui quæ non intelligunt, damnare, & non quid, sed quantum Pro & Contra inflato Spiritu dicant, ponderare solent, quis moretur?) animaduersurum spero. Vobis autem, Reuerendi, Clarissimi, Humanissimi que Viri, Patres, Affines, & Frater charissimi, quare Themata hæc offeram, geminus me instigat stimulus. Vnus est vestrorum in me meritorum cumulus, quibus me vobis sic deuinxistis, vt secundum Deum & Illustrissimum nostrum, & lucem ipsâ qua fruor, & hanc, quam hic viuo, vitam, imò totum me vobis debere ingenuè fatear. Alter stimulus est meus erga vos filialis fraternusque amor & obseruantia, quibus sic erga vos (quod Deus & vos ipsi nostis) pariter afficior, vt vos mihi charissimos proximosque in solenni hac compellatione sequestrare nec voluerim nec debuerim. Sed abiungo; vos mei, vt estis, estote; ego vester ero semper. Deum æternum Patrem Domini nostri Iesu Christi subnixè oro, vt ipse vos in Ecclesiæ suæ, mei, meorumque emolumentum diutissimè sospites conseruet. Lauinga 8. Iunij, ipsa die Pentecostes Euangelicæ, Anno 1606,

Obsequentissimus & studiosissimus

Filius, Affinis & Frater vester

Georgius Zeeman D.

DE SS. SCRIPTURÆ INTERPRETATIONE, ET CONTROVERSIARVM Religionis NORMA ac IUDICE.

I. UM Scriptura nonnullis in locis obscura sit, recto nunc ordine quæstio de dextrâ eius Interpretatione sequitur. Nam *Scripturæ non in legendo sunt, sed in intelligendo; & Euangelium non in verbis Scripturarum est, sed in sensu: non in superficie, sed in medulla: non in sermonum foliis, sed in radice rationis.* Et tantum valet adulter sensus, quantum corruptor stylus. Hilar. ad Constant. August. p. 233. Hieron. aduers. Lucifer. to. 2. p. 147. Idem in Galat. 1. to. 9. col. 162. B. Tertu. de præscript.

II. Extra controuersiam est, tum quòd Scripturæ Interpretatio necessaria sit, tum quòd ea cum Spiritûs S. diancea consentire debeat. Nam vt Bernhard. epist. ad frat. de monte Dei col. 171. Basil. An. 1566. ait: *Quo Spiritu Scripturæ factæ sunt, eo Spiritu legi desiderant, ipso etiam intelligendæ sunt.*

*Status contro-
uersiæ κατ' ἀρ-
σιν καὶ θεσπ.*

III. Quæ verò genuina sit Spiritûs S. sententia, præcipuè hic quæritur.

IV. Nostra hæc est θεσις, veram certamque Spiritûs S. sententiam eam esse, quæ ab ipso in ipsis Scripturis proposita est & ex iisdem ritè petitur ac demonstratur, adeoque veram Spiritûs S. sententiam non nisi ex ipsis Scripturis desumi ac demonstrari posse ac debere.

Assertio nostra.

V. Optimus igitur Scripturæ Lector est, qui dictorum intelligentiam expectet ex dictis potius, quam imponat, & retulerit magis, quam attulerit: neq. cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpserit intelligendum. Hilar. l. 1. de Trin. p. 7.

VI. Hinc duæ offeruntur Quæstiones: 1. Penes quem summa sit & infallibilis Scripturam interpretandi authoritas? 2. Quæ media ad verum Scripturæ sensum indagandum necessaria sint? De vtraque

*Partes τῶν κρι-
νομένων.*

Az.

VII. Ad

Pars I. de Summo Scripturae Interprete, & controversiarum Norma ac Iudice.

VII. Ad Priorem dicimus, summum Ius interpretandi Scripturam, fideique controversias diudicandi (quod nonnulli *Iudicium Potestatis* indignant) esse penes Scripturae Authorem, summumque Ecclesiae gubernatorem Spiritum S.

IIIX. Nam 1. Hic optimus suorum verborum interpretis est, 2. Petr. 1, 19. & seqq. 2. Timot. 3, 16. 2. In eodem omnia Summi controversiarum Iudicis *πρωκείμενα* indubiè reperiuntur, puta 1. potestatis in conscientias fidemque hominum plenitudo: 2. perfecta rerum iudicandarum scientia; 3. Infallibilitas. 3. munus *ἐλεγκτικὸν καὶ κριτικὸν* ei perspicuè tribuitur Iohan. 16, 8. Actor. 15, 28. unde *Spiritus IUDICII* Esai. 4, 4. appellatur. Denique Intelligentia Scripturae passim eidem SOLI accepta fertur, veluti 1. Corinth. 2, 5. *Spiritualis homo* (id est, ex Spiritu S. renatus, non solus Papa, uti Bonifacius IIIX. Extrauag. Commun. tit. 8. c. vnam sanct. absurdè explicat) *IUDICAT omnia*. 1. Iohan. 2, 20. *Vos unctiorem habetis à Sancto illo profectam, & nostis omnia*. Iohan. cap. 6, v. 45. ex Esai. 54, 13. *Erunt omnes διδάκτοὶ τοῦ θεοῦ, &c.*

Vox Spiritus S. Scriptura.

IX. VOX SUPREMI huius Iudicis decisiva est S. Scriptura, quae ipsa tamen non perfecta solùm & vnica doctrinae vitaeque Christianae Regula (ad quam dogmata omnia sunt exigenda, & vel probanda *ὁμολησά*, vel reiicienda *ἐπεσόδοξα*) sed & controversiarum religionis Iudex verè dicitur.

X. Norma, inquam, est Scriptura; quippe cui cuncta *τὸ κανόνος* attributa competunt: puta quòd 1. publicà Dei auctoritate ordinata, 2. certa & infallibilis, sibi que per omnia consentiens, 3. suprema & generalis, 4. perfecta est. Sed & Iudex verè dicitur, quia Vox est seu Verbum Spiritus S. adeoque organon illud, quo Spiritus S. potestatem suam iudiciariam exercet.

XI. Assertionis nostrae argumenta hæc sunt:

I. ex ijs dictis sumitur, quibus S. Scriptura nec additionem nec detractionem pati dicitur, eiusque Iudicium in omnibus controversijs de dogmatis fidei, Dei que cultibus VNICE audiri iubetur, veluti

Deuter 9, 2. *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec aufertis ex eo, vt custodiatis mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis.* cap. 5, 32. *Custodite & Facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dextram, neque ad sinistram.* cap. 12, 32. *Quodcumque præcipio tibi, hoc (TANTVM) facito, nec addas quicquam, nec minuas*

minus ex eo. Vide ibidem cap. 31, 11. & seqq & Numer. 15, 39, & 40.

Pfalm. 19, 8. Apostolorum doctrina *Regula* dicitur.

Efai. 8, 20. *Ad Legem & ad testimonium.*

Luc. 16, 29. *Habent Mosen & Prophetas, audiant illos.*

Iohan. 5, 39. *Scrutemini Scripturas.*

Galat. 1, 8. *Licet nos aut angelus e caelo euangelizet vobis, praeterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.*

2. Petr. 1, 19. *Habemus firmiorem sermonem Propheticum, cui benedicimus Attendentes, &c.* Vide quoque Proverb. 30, 6. Ezech. 20, 18. Apocalyp. 22, 18. & 19.

XII. Argum II. ex 2. Timot. 3, 16. Heb. 4, 12. & Ephes. 2, 20. petitur, vbi Scriptura $\pi\epsilon\delta\varsigma \epsilon\lambda\epsilon\gamma\chi\omicron\nu$ (hæreleων omni in confutatione) sufficienter utilis, & sermo Dei non modo $\zeta\omega\mu\ \kappa\alpha\iota\ \epsilon\nu\theta\upsilon\gamma\eta\varsigma$, vivus & efficax, sed & $\kappa\epsilon\mu\tau\iota\kappa\omicron\varsigma \epsilon\nu\theta\upsilon\mu\eta\zeta\epsilon\omega\nu\ \kappa\alpha\iota\ \epsilon\nu\nu\omicron\iota\omega\nu\ \kappa\alpha\rho\delta\iota\alpha\varsigma$, hoc est, cogitationes & conceptiones cordis **DIIVDICARE**, tota denique Ecclesia super fundamentum Prophetarum & Apostolorum extructa dicitur. Huc pertinet, quod scripta Mosis & Prophetarum frequenter **IUDICIA** Domini appellantur Psalm. 19. & 119.

XIII. Argum III. inde sumitur quod ex libris, & iuxta Pauli Euangelium (Epistolis ipsius comprehensum) orbis iudicandus, imò Christi sermo incredulos **IUDICATURVS** dicitur Danie. 7. 10. Apocal. 20, 12. Rom. 2, 16. Iohan. 12, 48. Quod si Scriptura in nouissimo die vox iudicis futura est, utiq; ex eadem omnium religionum Doctores & Dogmata hoc in seculo iudicanda sunt. Hinc Christus, *Qui non credit, iam IUDICATVS est* (per Scripturam utique Marc. 16, 16.) Iohan. 3, 18. & cap. 5, 45. *Est qui vos accusat* (& accusando **IUDICAT** & condemnat) *Moses.*

XIV. Argum. IV. ab illis testimoniis, quibus **SOLA** Scriptura (absque aliarum Normarum mentione) Ducibus & Regibus populi Dei, eorumque subditis, tanquam regula religionis & cultus, à Deo commendatur, velut Deuter. 17, 18. Iosu. 1, 7. & 23, 6. 3. Reg. 2, 3. 4. Reg. 17, 37. Quò pertinent exempla tum piorum Regum, qui reformationes suas ad **VNICAM** Legis scriptæ normam instituerunt, (vide Colloquium Ratisbo Sess. 3. p. 88 & sequ.) tum impiorum, qui à Deo reprehensi & puniti sunt quòd in cultu Dei instituendo à normâ Scripti verbi quacunque intentione recesserint. Iam verò *qui reprehendit & punit eos omnes, qui à scripto Dei verbo, quacunque in-*

tentione recedunt, & vel ad dextram vel ad sinistram desleclunt, is hoc ipso facto perspicue testatur, Scriptum verbum debere esse unicam normam, ad quam cultus omnis conformari debeat. Cuius propositionis apodictica Necessitas alibi (cont. Tañer.) Sole clariùs à nobis ostensa est.

XV. Argum. V. ab exemplo Christi & Apostolorum, qui dogmata sua probaturi ad SOLAM Scripturam prouocarunt Matt 23, & seqq. & 22, 29. Luc. 24, 25, 27, 45. & seqq. Iohan. 5, 39. Actor. 17, 2. & 3: 18, 24 & 23: 24, 14: & 26, 22. Rom. 1, 2. 1. Corint. 15. & c.

XVI. Argum. VI. ab illustri exemplo Berœensium, Pauli conuersiones iuxta Scripturam examinantium Actor. 17, 11.

XVII. Argum. VII. à Pauli præcepto, quo omnem Scripturæ Interpretationem τῆ πῖσει ἀνάλογον esse iubet Roma. 12, 6. Cui consentiens Petrus ἰδίαν ἐπίλυσιν, hoc est interpretationem ex proprio cerebro siue priuati siue publici hominis ortam, & à mente Spiritus S. alienam reijcit 2. Epist. 1, 20.

XVIII. Argum. VIII nascitur inde, quòd fidem nostram ex Scriptura accendi, & in iudicium eius postremo resolui oporteat. Roman. 1, 16: & 10, 17.

XIX. Argum. IX à S. Patrum testimonijs magno numero allegatis in Colloqu. Ratisbonen. Sess. 8. p. 206. & seqq. Inter quæ cum primis hæc obseruentur:

Basil. Epist. 80. ἡ θεόπνευτος & ἡμῖν διαιτησάτω γραφή. καὶ παρ' οἷς ἀν' εὐρεθῆ τὰ δόγματα σωθὰ τοῖς θείοις λόγοις, ἐπὶ τῆτοις ἡξεε πάντως τῆς ἀληθείας ἡ ψῆφός.

Chrysosth. in 2. Corinth. homil 13. Habemus omnium exactissimam trutinam, gnomonem & regulam, diuinarum legum assertionem. Idem in Gen. homil. 13. col. 84. to. 1. Scriptura seipjam interpretatur.

Augustin. de nupt & Conc. l. 2. c. 33. Ista controuersia Iudicem querit. Iudicet ergò Christus, &c. Iudicet & cum illo Apostolus. Sed desino, ne actum agam.

XX. Argum. X. ab ipsorummet vertiginosorum Papistarum confessione, qui pro laruati sui Iudicis potestate astruenda, ad iudicium Scripturæ puta Matth. 16, 18. Tu es Petrus, &c. Luc. 22, 32. Ego rogauim pro te, &c. & Iohan. 21, 17. Pasce oues meas, &c. contugiunt.

Arque hæc de supremo Iudice & Iudicio.

Quomodo loquitur qua. XXI. Iudicium (quod vocant) Confessionis seu Testimonij est genus Iudicium penes Ecclesiam, eiusque membra, Doctores puta & Auditores, debito tamen

to tamen

eo tamen ordine. Nam Iudicium (vt sic loquar) *θεοφητικὸν* eorum *fit penes Eccle-*
 est, qui interpretationis dono à Deo instructi sunt, vel in Ecclesiastico *siam.*
 Ministerio versantur; *δοκιμαστικὸν* verò omnibus Christianis com-
 mune est.

XXII. Hoc verò Iudicium non absolutum est & *αὐτοκράτορικόν*,
 sed ministeriale, & ad Scripturæ regulam adstrictum. Nec enim Scri-
 ptura ad Ecclesiæ iudicium accommodanda, sed Ecclesiæ interpreta-
 tio ad Scripturæ vocem vnicè exigenda est.

XXIII. Theologi igitur religionis controversias non ex potestate
 pratoriâ, sed vt *ministri* 1. Corin. 4, 1. nec SINE, sed EX Scripturâ, &
 SECUNDVM eam diiudicare debent. 1. Petr. 4, 11.

XXIV. Et valet eorum Interpretatio non propter ipsorum ordi-
 nem, gradum, dignitatem, multitudinem, vel consensum, sed qua-
 tenus cum Scripturâ congruit, iuxta hæc testimonia.

Deutero. 17, 8. & seqq. *Si difficile, &c.* vbi Synedrales iudices ex
 politico & Ecclesiastico ordine electi, vi textûs Hebræi tum ad Legem
 scriptam (Hebr. *os Legis*) tum ad sententiam ab ipso Deo in causis
 dubijs *ἀμέσως* reuelandam (Hebr. *os Verbi, quod annuntiauerint*)
 astringuntur. Nam verba isthæc. *Facies secundum os Legis, &c.* non
 sunt absoluta promissio sed necessaria normæ conditio.

Malach. 2, 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & Legem re-*
quirent ex ore eius.

Sic 2. Paralip. 17, 9. *Leuitæ ex Libro Legis Domini populûm do-*
cuisse, & 2. Esdr. 3, 3. & seqq. idem Legem Dei explanatè legisse, & ex-
ponendo sensum per Scripturam ipsam intelligentiam dedisse dicuntur.

1. Petr. 4, 11. *Si quis loquitur, quasi sermones Dei loquatur.*

2. Petr. 1, 20. *Nulla Scripturæ Prophetia propriæ est explanationis.*

XXV. Egregiè Origenes in Ierem. Homil. 1. p. 573. *Necesse est*
nobis Scripturas sanctas in testimonium vocare: sensus quippe nostri & e-
narrationes sine iis testibus non habent fidem.

Irenæus l. 4. c. 63. *expositionem legitimam esse dicit Secundum Scri-*
pturas. Sic c. Relatum distinct 37. *Ex Ipsiis Scripturis debetis sensum*
eapere veritatis. Et Patres Synodi Ephesinæ, *Iudicium, inquiunt, quod*
nihil habet in se, quod Canonicum sit & iustum, nihil est nisi conuictum.

XXVI. Porro quòd ad auditores etiam iudicium de religionis
 controuerfijs, ad Scripturæ vocem conformatum, pertineat; tum
 Christi

Christi

Christi & Apostolorum exemplo liquet, qui in disputationibus suis iudicium auditoribus liberè permiserunt; tum hæc quæ sequuntur testimonia comprobant.

Matth. 7, 15. *Cauete à Pseudoprophetis.*

Iohan. 10, 27. & 5. *Oves meæ vocem meam audiunt: alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo.*

Actor 17, 11. *vt supra thesi 16.*

1. Corint 10, 15. *Vt prudentibus loquor: vos ipsi Iudicate, quod dico.* & ca. 11. 13. *Vos ipsi Iudicate, &c.*

1. Thessalon. 5, 21. *Omnia Probate.*

1. Iohan 4, 1. *Probate Spiritus, num ex Deo sint.* Quæ præcepta non ad eruditos tantum (vt Bellarminus li. 3. de verbo Dei ca. 10. colo 196. ineptit) sed ad omnes Christianos pertinent.

De priorè quæstione hætenus.

Pars II. de Me- XXVII. **diis ad veri S.** Altera quæstio est de Medijs verum Scripturæ sensum indagandi: quorum præcipua hæc ferè sunt.

*scripturæ sensus
inuestigationem
necessariis.*

1. est *Ardens Precatio, Lectio assidua, meditatio & contemplatio.* Matth. 7, 7. *Petite: Quærite: Pulsate* (de quo Loco vide August. lib. de scal. Paradis. ca. 2.) Iac. 1, 5. *Si quis vestrum indiget sapientiâ, à Deo postulet.* Psa. 119, 18, 33, 34, & 73: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua. Doce me Domine viam tuam, da mihi intellectum, vt discam mandata tua.* 1. Timot. 4, 13. *Attende Lectioni.* Iohan 5, 39. *Scrutamini Scripturas.* Vide quoque Prouerb. 2, 3, 4, 5, 10. & seqq. Syr. 39. Hinc Epiphani. hæc. 76. *πάντα σαφῆ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τοῖς βελομένοις εὐσεβεῖ λογισμῶ προσέρχεται τῷ θεῷ λόγῳ.* Et Theoph. in Roman. *Frequens diuinarum Scripturarum lectio earundem parit intellectum.* Vide etiam August. de morib. Eccles. l. 1. c. 1. & Orig. homil. 37. in Exod. Pertinet huc fidei simplicitas curiosæ rationis iudicium reprimens.

2. Verborum & Phrasium ex fontibus (Hebræis in Veteri & Græcis in Nouo Instrumento, quorum ignoratio fecunda errorum mater est) intelligentia. Ad quam variorum, maximè antiquissimorum & probatissimorum codicum inspectio & collatio, Grammatica quoque *κρισις* mirificè conducit. Pertinet huc Basilij præceptum, qui libr. de Spir. S. c. 1. *ἐν ἐκάστῃ λέξει καὶ συλλαβῇ νῦν κεκρυμμένον ἐξιχνεύσαι* iubet. Cui consentit Chrysostomus, qui in Genes. homil. 15. 21. 24. & 28. itemque homil. 35. in Iohan. 5. *ne syllabam, imò ne apiculum quidem*

den

dem in Scripturis superfluum esse ait. Idem habet Origenes in Ieremiam hō milia 2.

3. eorum quæ propriè dicta sunt à tropicis discretio. De qua Anst. in 2. Corinth. 3. Chrysoft. in Esai. 5. Raban. Maur. de Institut. Cler. l. 3. c. 2. & Lutherus de serm. arbitr. tomo 3. Ienens. Lat. p. 195. Sic, inquit, sentiamus, neque sequelam, neque tropum in vlllo loco Scripturæ admittendum esse, nisi id cogat circumstantia verborum evidens, & absurditas rei manifestæ in aliquem fidei articulum peccans, sed vbiq̃ue inhaerendum est simplici, puræque & naturali significationi verborum, quam Grammatica & vsus loquendi habet, &c. Vitari sicut præsentissimū venenum debet omnis tropus, quem non COGIT ipsamet Scriptura. Quin & Bellarmin. l. 1. de Miss. c. 12. col. 993. Non, inquit, oportet negare proprium & genuinum literæ sensum sine VRGENTISSIMA ratione.

4. Occasionis, scopi, materiæ, & reliquarum cuiusque loci circumstantiarum, inprimis verò τῆς τῶν προηγουμένων καὶ ἐπομένων ἁνωτάτης consideratio, quâ media cum primis & vltimis, & hæc cum illis ita coagmententur, vt in dissolubili omnium inter se partium nexus appareat. Verba enim Evangelica, secundum Augustinum de verbo Dom. Sermōn. 2. 10. 10. secum portant suas expositiones. Et Hilarius de Trinit. lib. 9. Dictorum, inquit, intelligentia aut ex prepositis, aut ex consequentibus expectatur. Et li. 4. Intelligentia dictorum ex causis sumenda est dicendi. Vide quoque Cyrillum in Iohan. l. 8.

5. Locorum obscuriorum & controuersorum cum clarioribus eiusdem argumenti & non controuersis collatio. De qua Augustinus de pec. mer. l. 3. c. 4. Inherendū, inquit, iis, quæ in Scripturis sunt apertissima, vt ex his reuelentur obscura. Et l. 2. de doctr. Christian. c. 9. Ad obscuriores locutiones illustrandas de manifestioribus sumantur exempla, & quædam certarum sententiarum testimonia dubitationem de incertis auferant. Vide ibidem li. 3. c. 26. & in lib. cont. Peril. c. 5. & 16. Sic Chrysoft. in 2. Corinth. homil. 9. Semper quando aliquid obscurum loquitur, seipsum iterum interpretatur. Basilius in ἀσκητ. questio. 267. Irenæus lib. 2. c. 47. & Origenes homil. 24. in Numer.

6. Ad fidei analogiam, hoc est, doctrinæ fundamentum, perpetuamque Scripturæ perspicuis in locis sententiam, & omnium articulorum harmoniam attentio. Vt enim Scriptura veris & ἀμεταπτώτως ἀμεταπτώτως principiis nititur: ita perpetuam habet doctrinæ suæ ἀλληλεγγύην & seriem, in qua, ceu catena, aptissimè coherent omnia,

B

omnia,

omnia & πάντα ἐστὶν ἑνωμένη. Irenæus loc. cit. & Chrysoſt in Marc. hom. 4. col. 1267. tom. 2. Scriptura, ancla hæret ſibi tota, & vno ſpiritu copulata eſt: & quaſi vna catenula eſt, atque vt circulus in circulum inueſtitur. Tertulli aduerſ. Prax. p. 365. Oportet ſecundum plura intelligi pauciora. Vide quoque Auguſt. l. 1. de Genef. ad lit. c. 21.

7. Ad propriam cuiuſque dogmatis ſedem, hoc eſt, ad illa Scriptura loca vbi id ex profeſſo pertractatur, prouocatio.

8. Cum alijs Doctores collatio, & orthodoxorum commentariorum lectio. Oculi enim plus vident, quam oculus. &c.

Plura de his vide in Auguſtini libro de doct. Chriſt. & Irenæi libro 2. c. 46. & 47.

Speciales genuinæ interpretationis regulas vel toti Scriptura, vel partibus eius accommodatas, hic tradere theſeôn breuitas non fert.

XXVIII. Eſt verò Media iſthæc ἰδίως καὶ ἀνὰ μέγ. & adhibita non ſemper ſufficiunt, vniuerſa tamen coniuſtim, ſi legitimè tractentur, maximè verò ſi quolibet loco, ἀνὰ περὶ κριμάτων, ἀνὰ Ἰουδαίους καὶ Φιλονεμίους apta ac neceſſaria adhibeantur, ſatis valent.

De noſtro Iudice ſatis.

ANTITHESES PONTIFICIÆ.

XXIX. IUDICEM Papifticum ſi conuenire voles, per ſaxa, per alpes Romam tibi curſitandum, & ad Eccleſiæ vſque (vt loquuntur) Vaticanæ culmen aſcendendum erit. Sed priuſquàm eum PRO DAMVS (Greteri verbo vtor Colloq. Ratiſbon. Seſſ. 1. p. 27.) quid de noſtro Iudice ſentiant audire iuvat. Primùm igitur Negatiuæ, dein Affirmatiuæ eorum antitheſes recitabuntur.

NEGATIVÆ.

XXX. Antitheſis Negatiua I. Quòd Scriptura controuerſiarum religionis Iudex nullo modo ſit diciſque debeat.

Bauari in Colloqu. Ratiſbon. ad inſit. Seſſ. 7. p. 168. Sacra Scriptura NON eſt Iudex omnium controuerſiarum fidei & religionis.

Melch. Can. li. 2. Locor. cap. 7. p. 34. Scriptura Iudex eſt MORTVVS, qui nec litigantium vtrinſque rationes audire, nec ſententiam ipſe cloqui valet.

Bellarmin. l. diſt. c. 9. Non ignorabat Deus, multas in Eccleſia exorituras difficultates circa fidem, debuit igitur Iudicem aliquem Eccleſiæ prouidere. At iſte Iudex NON POTEST eſſe Scriptura.

Theo-

Theodor. Peltan. in disput. de num. libror. Canonicoꝝ. Sect 7. thes 1. *Scripturam ipsam non posse legitimam sui ipsius interpretem esse in omni & questionis (erras bone vir) & disputationis expertus est.*

Gregor. de Valent lib 5. Anal. c 2. *Scriptura sacra omnium fidei controuersiarum iudex sufficiens esse non potest.*

Tanner th 69. *Scriptura non potest esse villo modo sufficiens Iudex aut magistra fidei, sui que ipsius interpres, neque per se nude spectata, neq. accedente vlla, quantumuis accurata cuiusuis privati hominis interpretatione.*

Idem in exam. Relat Hunn. de Collo. c 2. p. 14. *Postulatum hoc Cicil. vti in Colloquio SOLA Scriptura esset vnica norma & iudex omnium controuersiarum religionis) Orthodoxi (Pontifici) pro errorum omnium, & ipsius huius confusionis Babylonice, quæ in Ecclesia per tam diuersas hæreses excitata est, Fonte habent. Ibidem p. 2). idem pronuntiatum omnium hæresium radicem vocat Quod capi. 20. p. 230. repetit Gretser. in respons. ad thes. Hunn. c. 4. p. 31. omnium hæreticorum principium appellat.*

XXXI. Rationes, quas afferunt, partim meræ sunt blasphemia, partim ineptia, nempe 1. à Scripturæ obscuritate: 2. ab eiusdem imperfectione: 3. ab exemplo politicarum, quæ præter scriptas Leges Iudicem vivum habent: 4. quod sit muta.

Sic enim Tanner thes. 70. *Ratio certissima (quod Scriptura non sit Iudex) petitur à Scripturæ obscuritate. The. 79. Quia omnia fidei dogmata non continet. The. 80. Minimè satis consultum Ecclesiæ videri posset, si Scripturam tantummodò haberet, nullum præterea alium vniuersum Iudicem & Scripturæ Interpretem. The. 63. Mutum erit verbum (nisi probè intelligatur) & variarum hæresion occasio, vt semper fuit.*

Hof. contr. Brent. li. 3. de authorit. Script. p. 538. *Quæ civilis, eadem quoque Ecclesiastici Magistratus est ratio. Et in marg. Vt in civili, sic in Ecclesiastico Magistratu iudicandi potestas est penes Iudices, quamuis imperitos.*

Peltan loc. dict. *Iudicis est, litibus & controuersis, quæ ex scripto vel lege oriuntur, finem imponere. Atqui Scripturæ, cum plerisque in locis sint obscuræ, & in varios sensus trahi queant, litium & controuersiarum materiam plurimum interdum augent. Ibidem thes. 4. Scriptura interpres est inanimus.*

Pontifici in Colloqui. Wormat. *Scriptura non est vox Iudicis, sed materia litis.*

Bellarmin. loc. dict. *Non esse Iudicem Scripturam, planum est, quia varios sensus recipit, nec potest ipsa dicere, quis sit verus.*

Cofter. in Enchirid. tit. de summ. Pontif. p. 135. col. A. 1601. *Ipsam Scripturam sacram non esse Iudicem, ex variis, qui in ea NITVNTVR, erroribus, cuius manifestum esse debet: quam si solam nobis Christus Iudicem reliquisset, hoc Iudice non satis consultum fuisset Ecclesiae: quod (ut res est sine anima vel sensu) in varias pugnantisque sententias distracta nihil queratur, nulloque externo iudicio se in falsum sensum detorqueri coguat.*

XXXII. ELENCH. Ad Argum. I. praecedente Disputat. abunde responsum est. Summa huc redit. Quae necessaria sunt, in Scripturis plana sunt. Et non ipsa Scriptura, sed Scripturae detorsio & ignorantia errorum occasio est. 2. Petr. 3, 16. Matth. 22, 29. Chrysostr. praef. in epist. ad Roman. II. argum. proxima disputatione diluetur. III. a politicijs nihil efficit. Nam dispar est politicae & Ecclesiae ratio Ioh. 18, 36. Luc. 17, 20. neque haec illi, ut species generi, subijcitur, ut pluribus ostendi Tractat. de Colloq. Ratisbonens. part. 3. memb. 1. c. 3. IV. non argumentum, sed blasphemiam est. Nam si Scriptura verbum Dei est, muta non est, alioquin contradictio erit in adiecto. Vide Quaest. 1. the. 4. Sed horum nempè tendunt Papicolarum?

Verbum sensu carens mutum est & errorum occasio.

At verbum Dei sine Papae interpretatione sensu certo caret.

Ergo sine ea mutum est.

Tali sanè Scripturam, quae in se ceu muta mortuaque litera, & ex-
 • tinctum *Κελετόν* sententiã certã formaque careat, & absque omni sensu nudis literis in codicibus expressa sit, dignissimi sunt Papae filij, quorum tamen nullus idoli sui (Antichristi puta Romani) diplomata muta dixerit.

XXXIII. Antit. Negat. II. Quod ipse Spiritus sanctus per Scripturam loquens controuersiarum Iudex esse Non possit. Gregerus in Colloq. Ratisbon. Sess. 9. p. 291. *Nec Scriptura sola, ut est verbum sancti Spiritus, neque etiam ipse Spiritus sanctus, ut loquitur per Scripturam, est talis Iudex (nempè supremus & generalis, cuius auctoritas sit infallibilis) Vide ibidem seqq. ubi minimum OCTIES os illud impium (quod antè balare tantum videbatur) non sine Euangelicorum horrore repetijt. Non posse Spiritum sanctum per Scripturam iudicare, quin & in caelum exspuens ADSIT, inquit, ADSIT, ADSIT & Condemnet me,*

Sic

Sic Tanner th. 82. *nec Christum, nec Apostolos controuersiarum Iudices esse ait.*

XXXIV. Antith. Negat. III. *Quòd Scriptura non sit vnica & adæquatá fidei regula.*

Bauari in Colloq. Ratisbon. Sess. 7. p. 163. *Est quidem Scriptura religionis norma infallibilis, verùm nec sola nec vnica.*

Bellarminus Scripturam vix Normæ nomine dignatur. Ait enim l. 4. de verbo Dei c. 12. col. 254. *finem eius proprium & præcipuum non fuisse, vt esset regula fidei, sed vt esset COMMONITORIVM quoddam vtile, ad conseruandam & fouendam doctrinam ex prædicatione acceptam.* Addit tamen col. seq. *Scripturam, etsi non est facta præcipuè, vt sit regula fidei, esse tamen regulam fidei non totalem, sed partialem.* Nimirum Papistis norma omnium dogmatum non est Scriptura, sed scrinium Papalis pectoris, quod necessario commonitorio haud indiget, sed tamen gratiæ suæ erga Scripturam declarandæ gratia libros sacros adhibet, &c.

Gregor. de Valent. in Anal. li. 5. c. 2. *Scriptura sola non est communis illa fidelium omnium regula & magistra, à qua in quæstionibus fidei doceri posse infallibiliter omnes oportet.*

Hinc istud Tanneri portentiloquium, *quòd NULLA, NULLA, nulla hæresis ex sola Scriptura resistari possit, vel refutata sit vnquam.* Coll. Ratisbon Sess. 8. p. 202. 203.

Quæ Antithesis commodiùs quæst. seq. vlt. refutabitur.

Hic vnum illud obseruetur, quòd Papistis ne partialis quidem Norma sit Scriptura, nisi iuxta sensum (vel deprauationem potius) & traditiones Ecclesiæ Romanæ intelligatur.

XXXV. Antith. Negat. IV. *Quòd media interpretationis Scripturæ superiùs recitata non sint firma, nec certa, nec diuina, sed humana & omnibus hæreticis communia.* Stapleton. l. 11. c. 9.

Gregor. de Valent. in Anal. l. 5. c. 2. p. 20. *Collatio Scripturariù non finit ipsa & absoluit difficultatem quæstionis de sensu Scripturæ, sed Plerumque etiam auget.*

Pistorius im Beweis. c. 3. p. 62. *So lang die Lutherische nichts als jr Sprach/ collationirn, lesen / Schrifte verstehen / vnd Schrifte mit gangen Büdern fürbringen / so lang bekennen wir Cacolysche / daß es ein lauter irrige blinde Meinung sene / &c.*

XXXVI. Antith. Negat. V. *Quòd iudicium de religionis controuersijs nec ad seculares Principes, nec ad totam Ecclesiæ communi-*

tatem, nec ad ullos priuatos homines pertineat quippe qui non propriis, sed alienis Prælatorum suorum oculis, quod ad fidei dogmata attinet, videre debeant. Blysssem in Defens. Assert. de Eccles. Tanner thesi 86, 87, & 88. Hinc est nimis implicitum illud Fidei implicitæ seu carbonariæ commentum, quo Laicus omnia, quæ S. Rom. Ecclesia credit credere iubetur, hoc est pro asino, ὅτι τις μὴ δοῦν εἶπεν, habetur.

Calumniarum
depulsio.

XXXVII. Antithesibus istis vltimò adiungenda sunt terribilissimæ calumniæ, quibus puriorem nostram de Scripturæ interpretatione doctrinam maliciosissimè traducunt.

XXXVIII. Quædam palmaria est de privati Spiritûs iudicio, quòd scilicet fingunt, nos Scripturæ interpretationem vniuscuiusque arbitrio relinquere. Bellarm. lib. 3. c. 3. col. 169. D. ex nostra sententia vnumquemque iudicem esse debere, siue Spiritum suum sequendo, si ipse donum interpretationis habeat, siue alicui alteri adhærendo, quem eodem dono præditum viderit. Ibid. col. 173. B. subditos ex Brentij sententia sequi debere proprium iudicium, non alienum, cuiuscunque sit, & tamen Principem secularem cogere debere subditos, etiam mortis supplicio ad eam fidem, quam ipse iudicat esse veram. Ibidem col. 174. A. homines denique ad Spiritum aliquem reuelantem à nobis remitti. c. 4. col. 174. C. eumque Priuatum; quod ad nauseam vsque toto libro sycophanta repetit.

Sic Tanner. præfat. disput. suæ tot ait esse apud nos Supremos fidei Iudices, quot sunt inepti & superbi disputatores, imò laniones & lenones, artifices & carnifices, ministri æquè ac magistri verbi.

Idem est cæterorum Papistarum, maximè Costeri coccyismus, quòd scilicet videri nostrum à nobis regula fidei constituatur, & Scripturæ interpretandæ authoritas ad priuatorum hominum Spiritum deducatur. In præfat. Enchirid. p. 37. & c. 1. de Script. p. 66.

XXXIX. Ex hoc fonte aliæ fluunt calumniæ, veluti quòd Scripturam pro cera habeamus, huc illuc eam ducendo & reducendo; quòd fides nobis sit Turcica, qualem quisque velit. Steuart. orat. de Colloq. p. 42. & 43. quòd Scripturæ sumus contortores. Hof. lib. 3. de authorit. Script. p. 53. quòd omnes Sectariorum Grammaticelli (sic Theologos doctissimi vocat tumidus Esauita) quibus vix ab vxorum & liberorum rei que familiaris curâ tantillum temporis relinquitur, hoc iactent (se fidei esse Iudices) & tamen sibi met ipsi contradicant. Tanner. th. 87. & 88.

XL. Elench. 1. Non ad iudicium privati Spiritûs, neglectâ Scripturâ, sed ad Scripturam & Spiritum Dei clarè in ea loquentem homines

min es-

mīnes à nobis vnicè remittuntur, nimirum vt de dogmatis contro-
uersis, non ex suo libitu, sed tantùm ex Scriptura & secundum Scri-
pturam ceu omnis iudicij canonem iudicent. 2. Falsum est, quòd
Doctores nostri fidei iudices aut Magistri audire velint sensu Papilli-
co. Nec enim iudicium, quod vocant, authoritatum sibi tribuunt,
sed se ministros & sublegatos Scripturæ interpretes humiliter profi-
rentur, nec sibi per se, sed tantùm per & propter Scripturam credi po-
stulant. 3. quòd calumniosè nostris affricatur, in Papam verè re-
torqueri potest. Nam Papa est *ὁ δεινα*, qui S. Scripturæ mysteria pro-
prii ingenij angustijs penetrare conatur, & *ιδίαν επίλυσιν* priuatum-
que Spiritum iacitat, quem suæ cathedræ quasi affixum somniat, cùm
spiritus iste nihil sit aliud, quàm fallacissima infallibilitatis nescio
cuius persuasio, & impura Antichristiani vaporarij exhalatio.

XLI. Coronidis loco Tanneri de PATRIBVS hypothesin thes.
83. ascribere placet his conceptam verbis: *An fortasse S.S. Patres
iam demortui, Patrumque monumenta Iudices erunt? neque hoc. Tum
quia non minùs aliquando (imò magis plerunque) de Patrum, quàm
de Scripturæ sententia propter ambiguitatem & obscuritatem dubitari
potest. Tum quia singuli Patres fallere possunt, omnium monumenta vel
non extant, vel dubia fidei esse possunt. Tum quia nouæ semper oriri pos-
sunt controversiæ in antiquorū monumentis vix aut ne vix quidē agitatae.*

Sic Bellarmi. l. 2. de Concil. c. 12. col. 111. B. diserrè negat scri-
pta Patrum esse regulas, & habere authoritatem obligandi Idem de ver-
bo Dei l. 3. c. 10. col. 196. *Constat quosdam ex præcipuis eorum (Patrū)
non leuiter in quibusdam lapsos.*

XLII. Absurdi igitur sunt, qui catholicum Patrum consensum
pro infallibili fidei regula habent & ad Scripturam S. examinandum
negant. (Hof. de Tradit. to. 1. p. 399. Staplet. l. 11. c. 5. Gress. resp. ad
the. Hañ. de Colloq. c. 15.) Nam consensus iste non semper fuit (ali-
quando enim Patrum scripta non extiterunt) & Patres, quorum
scripta supersunt, multis in locis dissentiunt, & Scriptura longè cla-
rior illis est; vt Linguarum, quâ multi Patres laborarunt, ignorantia-
am, declamitandi & Scripturæ dictis abutendi licentiam textûs ne-
glectioem, & errores non paucos taceam. Vnde tum Bellarmi, tum
Iesuitæ ali. Patrum interpretationes sæpiùs rei ciunt. Referantur huc
ipforum Patrum de suis scriptis iudicia. in primis Ignati, qui epist. 6.
*Antiquitas, inquit, mibi Christus est, cui non obedire præsentissimum sit
exitium;*

exitium: Iustini quaest. 119. Basilij l. 1. cont. Eunom. Ambrosij l. 1. ad Grat. de Fid. Augustini epist. 19. ad Hieron. 48. ad Vincent. & 112. li. 11. cont. Faust. Manich. c. 5. to. 6. contra Crescon. Grammat. l. 2. c. 31. & 32. de unitat. Eccles. c. 2. cont. Donatist. l. 2. c. 3. l. 5. c. 3. 4. & 26. l. 6. c. 1. l. 7. c. 20. to. 7. & in Psal. 57. to. 8.

XLIII. Quòd si maximè in Locorum quorundam explicatione Patres consentiant non tamen numeranda sed ponderanda sunt suffragia. Rectè Augustinus l. 3. cont. Donatist. c. 4. fieri posse concedit, *vt in obscurissima quaestione pluribus vnus paucius verius sentiant.* Et Liberius apud Theodoret. lib. 2. ca. 16. *Solitudine mea non diminuitur verbum fidei.* Patet hoc exemplo Eliæ 1. Reg. 19, 14. Paphnutij & Athanasij, de quibus Sozom. l. 1. c. 22. Socrat. l. 1. c. 3. & Niceph. li. 8. c. 19. Hinc illud: *Credendum est plus soli Mariae veraci, quam Iudaeorum turbae fallaci.* & Panormit. tit. de Elect. c. significasti: *in concernentibus fidem etiam dictum vnus priuati preferendum esse dicto Papae; si ille moueretur melioribus auctoritatibus Veteris & Noui Testamenti.*

ANTITHESES AFFIRMATIVAE.

XLIV. Antich. Affirmat. I. *Quòd Scriptura non sit vnica religionis Norma, sed praeter eam necessario admitti debeant Traditiones, & Ecclesiae definitiones, orthodoxorumque Doctorum consensus.* Collo. Ratisbo. p. 168. Petr. à Sor in Confess. Cathol. de Eccles. *Ecclesia in iudicandis doctrinis, caeterisque definiendis, quae ad fidem & salutem pertinent, ad Scripturae limites coartanda non est.*

Huius elenchum sequens disputatio exhibebit.

XLV. Antich. Affirmat. II. *Quòd infallibilis auctoritas interpretandi Scripturam sit penes Ecclesiam, cuius interpretatio ipsissimus Scripturae sensus, & ab omnibus sic audienda sit, vt non de eo iudicemus, rectène illa an secus docuerit.*

Concil. Trid. Sess. 4. *Nemo contra eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam s. interpretari audeat.*

Censur. Colon. dial. 6. *Penes Ecclesiam solam est sacras Scripturas interpretandi & docendi inuiolabilis potestas. Ac proinde non minor illi, quam expresso Dei verbo vindicanda est auctoritas.*

Hofius de expresso Dei verbo p. 623. *Hoc est, quod propriè dicitur Verbum Dei, quando Scripturae verbis non proprius adstruitur sensus, ve-*
rùm

rūm is, qui omnium, qui Ecclesie Catholice est, quem eundem esse Dei sensum ambigendum non est. Ibidem: Quamuis minus aperta videri possint alicui Scripturæ verba, quæ talis (Papista) profert: quoniam tamen Ecclesie sensu profert, expressum Dei verbum profert. Ibidem: Qui pertinaciter contra communem totius Ecclesie (nunc-Romanæ) sensum sententiam tuetur, quamlibet multa Scripturarum testimonia producat, non tamen expressum Dei, sed Expressum Diaboli Verbum producit. Ibidem expressum Dei verbum contendit esse Solam Charitatem, quæ Sola nobis in Euangelio expressè præcipiatur, quæque Vna & Sola nobis ad salutem sit necessaria. Idem de authorit. Scriptur. cont. Brent. l. 3. p. 551. Quomodo Scriptura profertur à Catholicis, verbum est Dei: quomodo profertur ab Hæreticis, Verbum est Diaboli.

Idem de oppres. Dei verbo p. 3. to. 2. Scriptura In Se Ipsa Non Est verum illud atque expressum verbum Dei, cui nos obedire oporteat, Nisi iuxta sensum & consensum Catholice (Rom.) Ecclesie exponatur.

Gregor. de Valent. l. de Confess. c. 2. Romanæ Ecclesie vsus, certissimus est Scripturæ interpretis:

Idem in Anal. l. 5. c. 2. Ecclesie authoritas est in vniuersum Index atque magistra fidei viua.

Canis. in op. Catech. f. 164. b. diabolum per eos loqui ait, qui Scripturam contra Catholicam (Papisticam) fidem proferunt.

Pistor. im Wegweis. Ecclesiam (Rom.) regulam interpretationis Scripturæ nominat omnemque Scripturæ explicationem ab Ecclesie Rom. sensu alienam sine vltiore inquisitione reiiciendam ait, quod enim Ecclesia Rom. credat, nunquam posse esse falsum.

Videatur quoque Staplet. controver. 4. quæst. 1. art. 1. vbi axioma hoc, nempe quod Ecclesia verbo Dei annexa, hoc est, non alia conditione audienda sit, nisi verbum Dei proferat, aut consentanea Scripturæ doceat, verè hæreticum esse, & Ecclesie absolutè & simpliciter (quia scilicet Deus eam ob Spiritus assistentiam infallibilem constituerit) credendum affirmat.

XLVI. Elench. Multis scætet Antithesis hæc erroribus. Nam 1. non quæritur Vbi, sed Quis sit genuinus Scripturæ sensus. 2. Ecclesia prius ex Scriptura, ceu causa, demonstranda erat. Nam veram Ecclesiam vera Scripturæ prodit ἐρημνεια. 3. Dulci Ecclesie titulo turpissimè nobis imponit, cum per eam cœcum Papisticum, imò solum Papam intelligat. 4. Principium petit, quando Spiritus S. assistenti-

C

am in

am in Ecclesia absolutam, adeoque Ecclesie sententiam absolute Spiritus S. sensum constituit. 5. Si Scripturae interpretatio ex Ecclesia sumenda est, sequitur, non Scripturam, sed Ecclesiam fidei fundamentum regulamque *ἀπόδειξις*, adeoque Ecclesiam Scripturae preferendam esse.

XLVII. Antich. Affirmat. III. prioris est explicatio, quod scilicet summus Scripturae Interpres & controuersiarum fidei Iudex sit Romanus Pontifex, qui in iudicando errare nequeat, & absolute audiendus sit. Vnde axioma eorum summum erit hoc: Quicquid in fidei controuersijs definit Papa, id solum & omne pro diuina veritate acceptandum est.

XLVIII. Notetur hic in primis Papistarum vertigo & inconstantia. Nam alij simpliciter Ecclesiam, alij sanctos Patres, alij Concilia Ecclesiastica Iudicem illum supremum esse statuunt. In primis vero superioribus seculis doctissimi quique Concilij maiorem quam Papae auctoritatem esse censuerunt, vt Cardinalis Cameracensis, Gerson, Almainus, Cusanus, Panormitanus, Abulensis, Alphonsus de Castro, & alij, attestante ipso Bellarmino l. 2. de Concil. ca. 13. & 14. Sic in Concil. Constant. 30. Mart. Anno 1415. decretum, & in Concil. Basil. tertia vice, puta Sess. 2. Die 15. Febr. An. 1432. Sess. 16. Die 24. April. An. 1434. & Sess. 18. Die 26. Iun. Ann. eod. repetitum est, *quod Papalis etiam dignitas generali Concilio obedire teneatur, in his quae pertinent ad fidem & extirpationem schismatis, & ad reformationem Ecclesiae in capite & membris.*

At moderni Papistae, cum primis Iesuitae, quando infallibilem Scripturas interpretandi auctoritatem Ecclesiae tribuunt, huius titulo non multitudinem credentium, nec Pastores, nec Cardinales, nec Concilium, sed solum Papam intelligunt, qui absolute supra Concilium, & in definiendis ex cathedra religionis controuersijs infallibilis sit, *sive solus definiat, sive cum Concilio, sive studium adhibeat sive non, sive doctus sit, sive quoad priuatam personam parum habeat scientiae, imò quamuis idiota sit & proprii nominis immemor.* Atque sic Ecclesia & Pontifex synonyma ipsis sunt. Vnde illud axioma: Papatus est in solo Papa subiectiuè, &c. Colloq. Ratisb. p. 35. & 61. Gregor. de Valen. Anal. Scapleton. relect. princ. controu. 6. q. 9. art. 5.

XLIX. Sic enim habet Bauarorum thesis in Colloq. Ratisbon. *Sacra Scriptura non est Iudex omnium controuersiarum fidei & religionis Christi.*

Christiana: sed hoc munus pertinet ad Pontificem Romanum, cuius definitio toti Ecclesiae cum autoritate proposita, in controuersis quaestionibus religionis decidendis, infallibilis est, siue cum Concilio, siue Solus Absque Concilio definiat. p. 35. & 168.

Bellarmin. l. 3. de verbo Dei c. 3. timidè admodum & perplexè hac de re loquitur; Nos, inquiens, existimamus, hunc Spiritum, et fructum multis priuatis hominibus saepe conceditur, tamen certò inueniri in Ecclesia, id est, in Concilio Episcoporum confirmato à summo totius Ecclesiae Pastore, siue in summo Pastore cum Concilio aliorum Pastorum (Qui illi?) Et paulò post: Hic in genere dicimus, Iudicem omnium controuersiarum esse Ecclesiam, id est, Pontificem cum Concilio, in quo omnes Catholici conueniunt. Ibidem c. 5. col. 177. nomine Ecclesiae Matt. 18. Praelatos intelligit (quem secutus est Tanner in Colloq. Ratisbon. Sess. 13. p. 387.) At libro 4. de Pontif. cap. 1. mentem suam clariùs explicat; Pontifex Romanus summus est Index in controuersis fidei & morum dijudicandis. Ecc. 2. Ipsa infallibilitas (in iudicio doctrinae) non est in coetu Consiliariorum, vel in Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice. Et lib. 2. de Concil. c. 17. Summus Pontifex simpliciter & absolutè est supra Ecclesiam uniuersam, & supra Concilium generale, ita ut nullum in terris supra se iudicium agnoscat.

Gregor de Valent l. de Indulg. c. 2. Pontifex Magister Veritatis à Christo est constitutus. Id. in Anal. li. 6. c. 4. Pontifex Romanus est ille ipse, in quo, ceu capite Ecclesiae, authoritas illa (de omnibus fidei quaestionibus iudicandi) residet: siue is vnà cum Episcoporum concilio, siue absque concilio, res fidei definire velit.

Grecl respons. ad thes. Hun. c. 17. Spiritum sanctum ait Papae inseparabiliter assistere & adherere, Christumque ipsi se ipsum certò aperire, sui que notitiam ab omni prorsus errore liberam infallibiliter communicare.

Sic Tannerus aliquot praemissis hypothesibus omnia ad vnũ tandem deuoluit Pontificem Hypotheses eius praecipuae sunt haec: I. Necessarium est, extare aliquam auctoritatem, quae Scripturam interpretari, & de fidei controuersis iudicare possit. Thes. 64. II. Iudicis controuersiarum conditiones generatim ex ipso lumine naturae describi possunt. Thes. 67. III. Scriptura non potest esse vllomodo sufficiens Index, sui que ipsius interpres. Thes. 69. & seq. IV. Sectarij non possunt esse fidei indices. thes. 73. V. Nec Christus, nec Apostoli sunt iudices, thes. 82. VI. Nec Patres demortui Indices esse possunt, thes. 83. VII. Nec priua-

tus quisquam fidei Iudex est. VIII. Neque Magistratus politicus, qualiscunque sit, thes. 86. & 87. IX. Nec tota communitas Ecclesie Iudex esse potest, the. 88. His partim præsuppositis, partim sepositis plenius tandem buccis supremum fidei Iudicem proclamat: *Initio, inquit, Ecclesie supremus in terris Iudex fuit Christus; à quo eadem potestas peculiariter derivata ad Petrum Apostolum totiusque Ecclesie Principem. Quis post Petrum fidei Iudex supremus erit? Nullus? Imò certè ille ipse, quisquis Petri successor est. Ecquis ille? Rumpantur Sectarij. Pontifex Romanus est, ille inquam, qui etiamnum per legitimam electionem in cathedra Romana Episcopus sedet. Eadem est Stapletoni in relect. princip. fid. doctr. controu. 3. q. 6. Peltani disput. dict. sect. 7. thes. 15. Nicol. Sand. de visibil. monarch. & aliorum Papæ mancipiorum sententia. Nam omnes eorum tractatus de Ecclesie auctoritate & maiestate hoc vnum dicunt, Papam summum esse Iudicem.*

Propterea tum Cardinales, tum Episcopi & Pilati Romanenses ceteri huic idolo suo diris & propè adamantinis iuris inrandi vinculis obstricti sunt, & ab eo non aliter ac Di. inferiores à Ioue velut in catena suspensi sunt, vt iam olim Aeneas Syluius dixerit: *Etiam verum dicere contra Papam esse contra Episcoporum iuramenta.*

L. Cæterum cum de hoc themate occasione Colloquij Ratisbon. plurima superioribus annis scripta prodierint, ego nunc Argumenta nostrorum ἀναγκαστικὰ in fascem colligam.

Quòd Papa non sit supremus cōtrouersiarum fidei Iudex.

LI. Argum. I. Non potest vllum proferri Scripturæ testimonium, quo peculiaris Spiritus sancti assistentia, infallibilitas, & immediata (quam Staplet. relect. princ. fid. doctr. controu. 4. quæst. 2. & alij Papæ arrogant) reuelatio Rom. Papæ promissa sit.

LII. Argum. II. Papa nec Deus est, nec ἀπὸ Θεοῦ à Deo inspiratur, vt Prophetæ & Apostoli.

LIII. Argum. III. Qui erroribus obnoxius est, & hæreticus fieri potest, non est in definiendo absolute infallibilis.

Papa erroribus obnoxius est, & hæreticus fieri potest. E.

Assumptio probatur 1. exemplis errantium Pontificum & Prælatorum V. T. (quorum tamen officium clarissimâ Dei institutione nitebatur) 2. Paralipo. 36, 14. & seqq. *Vniuersi Principes Sacerdotum multiplicauerunt præuaricari iuxta vniuersas abominationes gentium, &c. Esai. 56, 10. & 11. Speculatores nescierunt intelligentiam. Iere 50, 6.*

Pasto-

Pastores eorum seduxerunt eos. Ezechi. 7, 26. *Lex peribit à sacerdote, & consilium à senioribus* (quod dictum oppositum est iactantiæ Prælatorum Jerem. 13, 18. *Non peribit Lex à sacerdote, neque consilium à sapiente, &c.*) Malach. 2, 8. *Vos sacerdotes recessistis de via, &c.* Similia vide 2. Paralip. 15, 3. 2. Esdr. 9, 34. Esai. 3, 12: & 28, 7. Jerem. 2, 8, 26, & 27: 5, 4. & 51.: 6, 13: 8, 9 & 10: 10, 21: 23, 1. & seq. 32, 32: 50, 6. Ezech. 22, 26. Ose. 4, 5 & 6. Sophon. 3, 4. Zachar. 10, 3: & 11, 8. Referantur huc exempla Aaronis Exod. 32: Vriæ 2. Reg. 16: Passuri Jerem. 20: Caiaphæ, & aliorum quorundam hereticissimorum Pontificum ex libris Machabæorum.

2. Probatum idem exemplis ipsorum Romanorum Pontificum, quorum multi gravissimè in fide errarunt; veluti Marcellinus, Liberius, Stephanus 1. Anastasius 2. Photinianus, Honorius (ab Adriano 2. & Leone 2. anathemate percussus) Iohannes 22. & Iohannes 23. qui à Concilio Constantiensi damnatus est, quòd pertinaciter Diabolo suadente dixerit & asseruerit, & dogmatizavit & adstruxerit, vitam æternam non esse, neque aliam post hanc. Hinc Alphonsus li. 1. cont. hæret. c. 4. cæteri que, qui Concilium Papam superius esse docuerunt, *Papam UT PAPAM non modò errare, sed & hæreticum fieri posse affirmant.* Et Bellarminus l. 2. de Pont. c. 30. enumeratis quatuor de quæstione hac (Num Papa hæreticus deponi possit) opinionibus suam tandem subdit, nempe *Papam hæreticum manifestum per se desinere esse Papam.* Quin & cæteri nunc-Romanenses Pontificem actu externo, exemplo, in quæstione facti, in declaratione opinionis propria, in re quæ non est fidei, in sententia ab Ecclesia non definita, denique in concludendi mediis errare posse & errasse liquidò concedunt. Quibus stantibus hypothesebus thesis nostra euncta, & absoluta Papæ infallibilitas funditus destructa est. Quò pertinet solemne Petri de Aliaco, Cardinal. Camerac. testimonium, qui in Concilio Constantiensi Anno 1417. ingenuè confessus est, *Ecclesiam (Romanam) longo iam tempore Multipliciter fuisse deformatam, indignis que & nunc maximè indigere, ut in fide & moribus reformetur.* Cui consonat Fr. Cheregatti Legati Pontifici in Comitibus Noriberg. Anno 1522. confessio, quòd in sancta sede (Romana) aliquot iam annis multa abominanda fuerint, abusus in spiritualibus, excessus in mandatis, & omnia denique in peius mutata. Et Petrus à Soto in schol. de Script. *Fatemur hoc, inquit, quòd scilicet summi Pontifices sæpè ac multum fædè erraverint.* Quin & Lyra in Matth. 16, multos, ait,

summos Pontifices inuentos esse Apostatasse à fide. Probatür idem exemplo aliarum sedium Patriarchalium, quas à fide demigrasse constat. Hinc est quòd aduersarij sententiam hanc (quòd Papa in decretis fidei errare non possit) in articulorum fidei numerum ascribere non audent. Vide Bellarm. l. 4. de Pontif. c. 2. & 7: & Stapleton. controu. 2. quæst. 2. Referatur denique huc dist 40. c. Si Papa. Sic Melch. Can. li. 6. c. 8. Non est, inquit, negandum, quin summus Pontifex Hæreticus esse possit.

LIV. Argum. IV. Si Pontifex in definiendo errare nequit, necessum est hoc, *Non posse errare*, vel ad essentialē eius definitionem referatur, & sic Papa Deo, cui Soli istud infallibilitatis axioma absolute competit Psalm. 115, 15. Rom. 3. 4. Tit 1, 2. exæquetur, vel ad immediatam Spiritūs sancti assistentiam & illuminationem, quæ tamen nunquam probabitur.

LV. Argument. V. Nulli omninò homini conceditur prætoriam Scripturam interpretandi authoritas, Roma. 12, 6. 2. Petr. 1, 21. aut in conscientias hominum iudiciaria potestas 2. Corinth. 1, 14. 1. Petr. 5, 3. nec vsquam in Scripturis ad Papæ decreta sine ulteriore disquisitione recipienda remittimur: sed ea veritatis indaganda ratio nobis præscribitur, quæ fiat iudicio & ductu verbi Dei, Matt. 7, 15 & 16. 1. Cori. 14, 29 & 30. Coloss. 2, 8. 1. Thessal. 5, 21. 1. Iohan. 4, 1: & quisque non ex alterius nutu pendere, sed sua fide ad Scripturæ normam conformatâ niti iubetur Ioh. 3, 33: & 6, 44 & 45 Rom. 10, 17.

LVI. Argum. VI Facultas illa ἐπιμνηστικὴ non est certi ordinis prærogatiua, aut ordinariæ Episcoporum successioni cathedriscue ita alligata, vt qualescunque eorum sine certis Scripturæ documentis aliarque interpretationes ilicò suscipiendæ sint; sed est donum Spiritūs sancti, qui id liberrimè pro suo beneplacito distribuit 1. Corint. 2, 15: & 12, 11. Hinc Gerson part. 1. de Exam. doctri. Prima, inquit, veritas staret, quòd aliquis simplex, non autorizatus, esset tam excellenter in sacris literis eruditus, quòd plus esset credendum, in casu doctrinali, suæ assertioni, quàm Papæ declarationi. Constat enim, plus esse credendum Euangelio, quàm Papæ. Et mox: Talis eruditus deberet in casu, dum celebraretur generale Concilium, cui & ipse præsens esset, illi se opponere, si sentiret maiorem partem ad oppositum Euangelij, malitiâ vel ignorantia declinare. Sic Panormit. tit. de elect. c. significasti, vt suprâ th. 43.

LVII. Ar-

L VII. Argum. VII. à Paparum impietate, quorum multi extremè scelerati, imò *monstra & portenta hominum* fuere (Platina in vita Benedicti 4. & Iohan. 13. & Fasc. Temp.) unde Georg. Gotthard. Apolo. cont. Heerbr p. 116. *plerosque turpem atque flagitiosam vitam traduxisse luce clarius esse dicit* Talibus verò Spiritum sanctum necessariò sic alligatum esse, vt in rebus fidei errare nequeant, nemo nisi amens dixerit. Nam *Timor Domini initium sapientiæ*, Iob 28, 28. Psal. 111, 10. Prouerb. 1, 7: 9, 10. Syrac. 1, 16. Quòd si igitur in *malitiosam animam non ingreditur sapientia*, Sapient. 1, 4. quantò minùs in perditionis filium 2. Thessal. 2, 3? Qui enim ab eo expectentur iudicia veritatis congruentia, in quo est omnium vitiorum confluentia? Quò pertinent dicta Psal. 25, 12. Sap. 7, 27. Iohan. 14, 16, 17, & 21. 1. Iohan. 3, 6.

Prolixam hui⁹ argumenti ἐξέτασις vide in disputatione B. Hunnij de Colloquio thesi 174. & seq.

L VIII. Argum. VIII. ab eorundem inscitià. Multi enim ex ijs Scripturam vel non legunt, vel lectam non intelligunt, vel pro arbitrio & absurdè explicant, locisque Scripturæ clarissimis peregrinam sententiam assuunt Cuius Papalis interpretationis exempla sunt dist. 22. c. 2. vbi Anacletus ex nomine Syriaco C E P H A probare vult, Petrum fuisse Apostolorum κεφαλὴν, C A P V T, idemque habet glossa in verbo Confitebuntur, c. Antiquorum, Extrav. de pœnit. & remiss. Sic Innocentius 3. de maiorit. & obed c. Solite de o Luminaria, quorum mentio Genes. 1. de Papa & Cæsare explicat. Ibidem verba Petri (*subditi estote omni humanæ creaturæ*) sic exponit, quòd *Apostolus SVIS subditis scripserit, eosque ad humilitatis meritum prouocavit*. Similia vide Extrav. commun. l. 1. tit. 8. c. 1. Iohannes 24. nullam neque religionem neque fidem nouit rebus profanis magis quàm diuino cultui accommodatus. Paulus 2. *litteratos omnes odit. & hæreticos appellauit*: Leo X. Euangelium *fabulam de Christo* dixit. Iohan. Bal. in vita Leon. X. *Eccum egregiam Indicem, & dignum, qui è cathedrà putidis ouis deiciatur*.

L IX. Argum. IX. *Iniquum est, eum esse Indicem, qui ipse reus est, inimicus & hostis*: Chrysoft. epist. 1. tomo 5. col. 960. At Papa nunc ex litigatoribus alter est, & vt falsus Scripturæ interpret, imò iuratus hostis & Antichristus à nobis accusatur. Ergò in propria causa iudicare nec potest, nec debet, sed alius æquior Iudex, qui partium non sit studiosus, compellendus erit.

C4

LX. Adde

LX. Adde quòd Papa sæpè dubius est. Aliquando enim nullus est; aliquando plures sunt simul & quis eorum sit verus, non constat (de quibus schismatis vide Onuphrium in Chronic. Rom. Pontif.) interdum sine legitima electione (puta malis artibus, ambitione, simonia, per vim aut factionem) Papatus inuaditur. *Papa verò dubius pro non Papa habetur* Bell. l. 2. de Concil. c. 19. col. 130.

LXI. Argum. X. deducti one ad absurdum sic conficitur: Si Papa summus est & infallibilis controueriarum iudex, æqualis cum Scriptura, imò maior eius erit authoritas, & fides nostra vltimò in ipsum re. oluerur. Quod agnoscit Stapleto. relect. pr. controu. 4. & 6. Vnde Papæ *ἄπο θεοῦ*, hoc est, vt vno verbo dicam, PAPA ANTICHRISTVS exurgit 2. Thessal. 2.

LXII. Pertinent huc tam ipsorum Pontificum, tum palponum & assentatorum sedis Romanæ emblemata, quòd Romano Pontifici subesse omni humanæ creaturæ omninò sit de necessitate salutis, c. vnam sanctam, § vlt. Extrau. com. n. de maiorit. & obed. quòd Sedis Apostolicæ iudicium à nemine sit retractandum, neque cuiquam de eo liceat iudicare, c. patet, 9. qu. 3: c. Nemini est, 17. q. 4. quòd Papa à nemine iudicari possit, c. si Papa, distin. 40. quòd omnes eius sanctiones sic accipiendæ sint, tanquam ipsius Petri ore firmatæ sint, c. sic omnes, distin. 19. Papam habere potestatis plenitudinem, c. decreto 2. q. 6. Papam secundum plenitudinem potestatis de iure supra ius omne dispensare posse, c. Proposui de concess. præb. in 3: imò contra Christi Apostolum, gloss. ver. fiat, c. Lector, distin. 34. contra vetus Testamentum, gloss. in verb. supra ius, c. proposuisti de concess. præb. in 3: Pontificis verbum esse causam, Scripturam verò tantum materiam & obiectum credendi. Deo in scripto verbo loquenti non esse credendum, nisi interposito iudicio Pontificis authoritativo: à iudiciaria Pontificis authoritate pendere Christi ipsiusq; Dei diuinitatem: cuius fidei Ecclesiæ filio indubitatum esse debere, quicquid Pontifex definit, etiamsi nullo Scripturarum testimonio confirmet. Stapleton. Tripl. adu. Whitak. c. 9. 13. & 17. & relect. princ. controu. 4. q. 1. arti. 3. & 1. & quest. 2. artic. 1. Tanner. exam. Relat & Not. Hunn. c. 21. p. 223. sententiam, quæ per se non tenet, per Papæ confirmationem effici validam: Papam solum esse supra omne Concilium & statuta: Papæ collatam infinitam potentiam: Papam & Christum vnum facere consistorium: Papam non esse purum hominem, sed medium quiddam inter Deum & hominem, &c. Quæ omnia vulgatum istud complectitur, quòd

quòd in Papalis pectoris scrinio omnia sint iura, nempe, vt quidam exponit (sic venia dicto) ceu in colo stercora.

LXIII. Porro dicta, quibus de nescio qua infallibilitate & maioriore sibi cautum Papa somniat, puta Matth. 16, 18. Luc. 22, 32. Iohan. 21, 17. nostro examini subiiciat necessum est. Neque enim ipse, de quo controuertitur, sui priuilegij interpret esse potest: nisi forte omnes homines stultos, caudices, asinos, stipites & plūbeos existimet.

PORISMATA.

I. Cùm Scripturam, hoc est, Verbum Dei scriptis Prophetis & Apostolicis comprehensum controuersiarum fidei Normam esse dicimus, non hoc volumus, quòd Verbum Dei, quatenus scriptum est, omni tempore in Ecclesia Norma fuerit. (Aliquando enim Ecclesia sine verbo Dei SCRIPTO gubernata fuit) nec de illo N. T. tempore loquimur, quo ex parte scriptum, ex parte non scriptum fuit, sed id Ecclesie N. T. tempus intelligimus, quo omnia ad salutem necessaria in literas relata sunt. Cui quoad hunc Normę respectum analogum est illud tempus V. T. quo dogmata sacra & ratio diuini cultus per Mosen descripta, Ecclesieque Israëlitice commendata sunt.

2. Sola Scriptura Norma fidei est *αὐτόπισ* Ⓞ, generalis, perfecta & per se infallibilis; Libri verò symbolici (cuiusmodi nobis sunt Augustana Confessio, & Concordie Formula) à nobis habentur vt testes publicę Confessionis nostrę: quibus tamen NORMÆ nomen *ἀδύτης* quandoque tribuitur, non quòd Scripturę à nobis exæquentur aut præponantur, sed, quia doctrinę sincerioris apud nos sonantis synopsis & *ἐξομολόγησις* ex sacris Literis extructam, pulcherrimęque methode expositam, nec non publico Ecclesie iudicio secundum vnicum, generalem, supremum & infallibilem Scripturę canonem examinatam continent adeoque normę sunt tesserales ex Scriptura (vt sic loquar) regulatę, & indices rectę docentium.

3. Eadem Scriptura SOLA Iudex fidei, aut sanè iudicis supremi vox est, cuius iudicium infallibiliter verum, & citra omnem disquisitionem suscipiendum est. Ordinarij verò Ecclesie Doctores & Præsules subordinati sunt & inferiores (Augustinus Ecclesiasticos vocat) Scripturę Interpretes, quorum interpretatio ad supremi illius Iudicis vocem exigenda est.

4. Eadem Scriptura non norma tantum est, sed & Magistra & principium summum ac *ἀναπόδεικτον* fidei nostrę, omnisque veritatis

ris Theologicæ. Quodlibet enim dogma ideò pro vero agnoscitur, quia in Scriptura habetur Rom. 10, 17. Actor. 26, 22. Galat. 1, 8.

5. Etsi ob inexhaustam Scripturæ sapientiam & opulentiam varix interdum sed fidei pariter analogæ, vnius loci interpretationes dari possunt, *quarum diuersitas* (Augustini li. 2. de doctr. Christ. c. 7. & Hieronymi apol. adu. Ruffin. to. 2. p. 102. iudicio) *intelligentiam adiuvat, si modò legentes non sint negligentes*; haud dubiè tamen cuiusq; loci vnus tantùm est genuinus sensus, nempe literalis (qui ex verbis rectè intellectis, rerum uè ipsarum per verba significatarum naturâ nascitur) ex quo solo efficacia argumenta petuntur.

6. Sensus allegorici, tropologici seu Ethici, & Anagogici (de quibus Patres & Scholastici operosè disputant) si à Spiritu sancto intendantur, nihil sunt aliud, quàm varix sensûs literalis applicationes, & ex eo collectiones. Quod ipse Aquinas part. 1. Summ. qu. 1. art. 10. & Alphons. de Castro l. 1. contr. hæret. c. 3. agnouit. Vide August. l. 12. Confess. c. 26: l. 3. de doctr. Christ. c. 27: l. 11. Ciu. c. 19: de util. cred. c. 2. & 3. & de Gen. lit. c. 2. Chrysostr. in Esai. 5. Bernh. serm. paru. 61.

7. In singulis Scripturæ sententijs quadruplicem sensum fingere, parum à docta insania discrepat.

8. Aperta & propria loca non debent opertè & figuratè dictis cedere. *Non igitur obscure dicta interpretanda sunt contra ea, quæ apertè posita sunt*, assentiente Bellarmino l. 1. de miss. c. 7.

9. In inuestiganda Scripturæ sententia non quid hominum pars maxima sentiat, videndum, sed ipsæ Scripturæ consulendæ sunt Ezech. 20, 18 & 19. Actor. 17, 11. *Quemadmodum enim* (inquit Cyprian. epist. ad Pompeium) *si canalis aquæ, qui copiosè priùs & largiter profluebat, subito deficiat, ad fontem pergitur: sic facere oportet Dei sacerdotes, ut si in aliquo nutauerit aut vacillauerit veritas, ad Originem Dominicam & Euangelicam, & Apostolicam traditionem reuertamur.*

10. Qui dono interpretationis pollent, non tamen omnes omnia Scripturæ dicta æqualiter intelligunt Rom. 12, 3. 1. Corinth. 3, 12: & 12, 4 & 11: 14, 32.

11. Media genuinæ interpretationis causæ principali (Spiritu sancto) non opponenda, sed subordinanda sunt.

12. Papistæ cùm media isthæc copulata infringere nequeant, diuinâ ridiculè oppugnant.

13. Medijs iisdem hæretici uti possunt, sed si dextrè utantur, aut hæresin abijcient, aut *αὐτοκατάχευτοι* euadent.

14. Aliud

14. Aliud est PriuatA. aliud PriuatI ἐπίλυσις. Nam PriuatI hominis interpretatio Publica esse potest, si ex publicis Spiritus sancti tabulis petatur; & PublicI, imò publicissimi Papæ interpretatio priuata est, si à Spiritus sancti mente dissentiat.

15. Papa cum capitalis sit inimicus, publicusque hostis (noster, & doctrinam nostram iam antè condemnarit) tamen in propria causa Actor, Testis & Iudex esse vult, id quod nec apud Turcas, neque Iudæos, neque Saracenos, neque Sarmatas fieri solet, vt loquitur Imperator Ludouicus 4. apud Auentinum l. 7. p. 764. Ingol. Anno 1554. Sic Chryf. epist. 1. Neque Scythæ neque Sauromatæ vnquam iudicarunt, iudicium dandum vni parti, absente ea quæ accusatur, & vitante non iudicium, sed inimicitias, & innocente multa millia iudicium, & PROTESTANTE coram toto orbe declaraturam se non esse ream, depulsuramque crimina, & ostensuram innocentiam.

16. Papistæ omnibus veritatis præsijs deiectione tandem pronuntiatum hoc, quod apud omnes vere Christianos ἀναμφισβητήτως debebat recipi (nempè SOLAM Scripturam esse controuersiarum religionis Normam & Iudicem) in dubium vocant, & in hoc extremo latibulo per triarios suos nunc trepidè pugnant, cum vna stante Scripturâ Iudice se stare non posse agnoscant. Sic enim Albert. Pigh. li. 1. de Ecclesiast. Hierarch. Si, inquit, huius doctrinæ memores fuissetis, hæreticos scilicet non esse informandos vel conuincendos ex Scripturis, meliore sanè loco essent res nostræ: sed dum ostentandi ingenij & eruditionis gratiâ cum Luthero in certamen descenditur Scripturarum, excitatum est hoc, quod ꝑh dolor, videmus, incendium.

17. Idem Enthusiasticis propè deteriores sunt. Hi enim Scripturæ (quam mortuam literam blasphemant) viuificatorem tamen agnoscunt Spiritus sancti raptum. At Papistæ Spiritum sanctum profus repudiant, nec nisi Papæ sui scrinium tætidum pro Scripturæ vita spirituque adorant.

18. Cum ex Papistarum blasphema hypothesi articuli religionis Christianæ, in quantum credibiles sunt, à solius Papæ infallibilitate dependeant, & verò hæc infallibilitas non simpliciter de fide, sed disputabilis sit, vt qui eam neget, nondum sit hæreticus, & propter multos Catholicos, qui hoc dogma sustinuerunt, in Ecclesia Romana toleretur suprâ thesi 5 3. § Hinc est: colligitur isthinc, eum qui Deum & Christum cæterosque fidei articulos negat, tolerari adhuc in Romana Ecclesia propter multos Catholicos, &c.
Ecce fidem Papisticam.

Coll. Giss. A. 239, univ. 19